

KRASOŇ JASEŇOVÝ *AGRILUS PLANIPENNIS* – NOVÝ ŠKODCA JASEŇOV NA SLOVENSKU

SLAVOMÍR RELI

Invázne druhy hmyzu predstavujú významnú hrozbu pre lesné ekosystémy, keďže môžu spôsobovať rozsiahle ekologické aj hospodárske škody. Ich šírenie je podporované najmä globalizáciou obchodu, intenzívnou dopravou a meniacimi sa klimatickými podmienkami. Medzi významné invázne druhy poškodzujúce listnaté dreviny patrí krasoň jaseňový (*Agrilus planipennis*), ktorý je považovaný za jedného z najnebezpečnejších škodcov jaseňov na svete.

■ Bionómia

Krasoň jaseňový je oligofágny druhom, viazaným predovšetkým na dreviny rodu Jaseň *Fraxinus*. Imágo je zelenej farby s kovovým odleskom (Obr.1), 7,5–18,5 mm dlhé a približne 3 mm široké. Imága sa objavujú od mája do augusta, pričom maximum rojenia pripadá na jún a júl. Samičky kladú vajíčka jednotlivito alebo v malých skupinách do štrbín kôry hostiteľských drevín. Po vyliahnutí larvy (Obr. 2) prenikajú cez kôru do lyka, kde vytvárajú charakteristické esovitý chodby vyplnené trusom (Obr.3). Dospelé larvy dosahujú dĺžku 26 – 32 mm a sú

biele. Životný cyklus trvá najčastejšie jeden rok, avšak v chladnejších oblastiach alebo pri napadnutí vitálnych stromov sa môže predĺžiť na dva roky. Prezimuje najmä štádium dospelých larvy v komôrke vytvorenej v kôre alebo v povrchovej vrstve dreva. Kuklenie prebieha na jar a imága opúšťajú strom typickými výletovými otvormi v tvare písmena D (Obr.4).

Hostiteľský okruh zahŕňa viaceré druhy jaseňov. V pôvodnom areáli boli zaznamenané najmä jaseň mandžuský (*Fraxinus mandshurica*), jaseň čínsky (*F. chinensis*) a ďalšie ázijské druhy. V Severnej Amerike sú vysoko náchylné

predovšetkým jaseň pensylvánsky (*F. pennsylvanica*), jaseň americký (*F. americana*), jaseň čierny (*F. nigra*) a jaseň štíhly (*F. excelsior*) pestovaný najmä v mestskom prostredí.

■ Rozšírenie a invázny potenciál

Pôvodný areál výskytu krasoňa jaseňového zahŕňa severovýchodnú Čínu, Kórejský polostrov, Ďaleký východ Ruska a časti Mongolska, odkiaľ sa rozšíril aj do iných častí sveta (Obr. 5).

Prvý výskyt mimo prírodného areálu bol zaznamenaný v roku 2002 v štáte Michigan v USA, následne bol potvrdený aj v provincii Ontario v Kanade. Po intro-

dukciu sa škodca mimoriadne rýchlo rozšíril do väčšiny oblastí Severnej Ameriky s výskytom jaseňov a spôsobil masové hynutie hostiteľských drevín.

V Európe bol prvý výskyt potvrdený v roku 2003 v Moskve. Následne sa druh postupne rozšíril do viacerých oblastí európskej časti Ruska. V roku 2019 bol prvýkrát potvrdený na Ukrajine, v roku 2025 bol zaznamenaný v Bielorusku a v júni 2026 bol potvrdený prvý nález v Maďarsku, v bezprostrednej blízkosti ukrajinskej hranice. Išlo zároveň o prvý potvrdený výskyt krasoňa jaseňového na území Európskej únie.

Obr. 1. Imágo krasoňa jaseňového, foto: Barry Lions, Natural resources Canada, Canadian forest service

Obr. 2. Larva krasoňa, foto: Slavomír Rell

Obr. 3. Typický esovitý požerok, foto: Slavomír Rell

V okolí miesta záchytu boli následne pozorované aj symptómy napadnutia jaseňov a bola vyhlásená ohraničená zóna s intenzívnym monitoringom. V júli 2026 bol potvrdený jeho prvý nález aj na Slovensku, v obci Streda nad Bodrogom (okres Trebišov), v tesnej blízkosti hraníc s Maďarskom a Ukrajinou.

Invázny potenciál druhu je veľmi vysoký. Prirodzené šírenie imág predstavuje spravidla niekoľko kilometrov ročne, avšak rozhodujúcu úlohu pri expanzii zohráva človek prostredníctvom transportu napadnutého dreva, palivového dreva, drevených obalov a ďalšieho hostiteľského materiálu. K rýchlemu šíreniu druhu významne prispieva aj jeho schopnosť pasívneho zavlečenia prostredníctvom dopravných prostriedkov, na ktorých sa dospelé jedince môžu náhodne premiestňovať na veľkej vzdialenosti.

■ Význam a ochranné opatrenia

V prirodzenom areáli rozšírenia nespôsobuje rozsiahle hospodárske škody, keďže miestne druhy jaseňov sa vyvíjali spolu s týmto škodcom a disponujú účinnými obrannými mechanizmami.

Naopak, v Severnej Amerike vyvolal jeden z najzávažnejších príkladov invázie drevokazného hmyzu. V priebehu niekoľkých rokov po napadnutí došlo k odumretiu viac ako 99 % populácií citlivých jaseňov, čo zásadne ovplyvnilo mestskú zeleň, hospodárske lesy i brehové porasty. Zaznamenané boli významné ekonomické straty spojené s odstraňovaním stromov, stratou ekosystémových služieb a obnovou porastov.

V európskej časti Ruska boli najväčšie škody pozoro-

Obr. 4. Výletový otvor v tvare písmena D, foto: Christo Nikolov

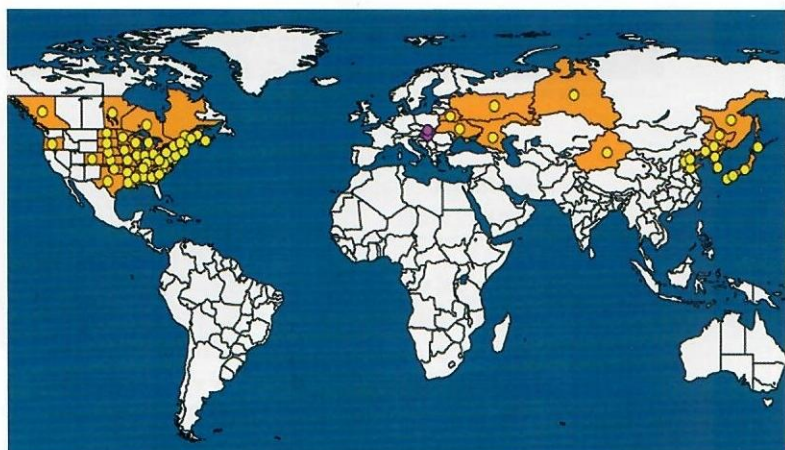
vané na introdukovanom jaseňu pensylvánskom, avšak aj jaseň štíhly vykazuje vysokú náchylnosť na úspešné napadnutie (Obr. 6), obzvlášť pri oslabených jedincoch a nemožno preto vylúčiť významné škody pri ďalšom šírení škodcu.

Používané ochranné opatrenia zahŕňajú karanténne obmedzenia pohybu hostiteľského materiálu, intenzívny monitoring pomocou vizuálnych kontrol stromov a lapačov, sanitárnu ťažbu napadnutých stromov a ich likvidáciu štiepkovaním alebo pálením.

■ Riziko pre Slovensko

Na Slovensku sa prirodzene vyskytuje jaseň štíhly, lokálne aj jaseň úzkolistý (*F. angustifolia*) a jaseň manový (*F. ornus*), introdukovane sa pestuje aj jaseň pensylvánsky. Tieto drevisy sú zastúpené v hospodárskych lesoch, brehových porastoch aj v urbanizovanom prostredí, čím vytvárajú dostatočnú hostiteľskú základňu pre etablovanie škodcu. Zároveň klimatické podmienky Slovenska zodpovedajú požiadavkám druhu na úspešný vývoj a dlhodobé prežívanie populácií.

Riziko jeho šírenia sa výrazne zvýšilo po potvrdení prítomnosti škodcu v roku 2026 v Maďarsku a na Slovensku. Lokalizácia prvých

Obr. 5. Mapa výskytu krasoňa jaseňového s novými nálezmi v Maďarsku a na Slovensku (žlté bod), zdroj: EPPO Database

záchytov pozdĺž ukrajinsko-maďarsko-slovenského pohraničia podporuje predpoklad, že ide o prirodzené pokračovanie šírenia populácií z východnej Európy, pričom nemožno vylúčiť ani podiel antropogénneho vplyvu transportom napadnutého dreva alebo drevených obalov.

Na lokalite bol bezprostredne po potvrdení nálezu začatý delimitačný prieskum s cieľom určiť rozsah zamorenia. Monitoring výskytu krasoňa jaseňového na Slovensku zabezpečuje Ústredný kontrolný a skúšobný ústav poľnohospodársky (ÚKSÚP), ako národná organizácia ochrany rastlín, v spolupráci s Národným lesníckym centrom (NLC). Po potvrdení prvého výskytu bol aktivovaný Národný pohotovostný plán, ktorého cieľom je obmedziť ďalšie šírenie škodcu a minimalizovať jeho dopady na lesné ekosystémy a populácie jaseňov na Slovensku.

Podakovanie:

Práca vznikla vďaka finančnej podpore v rámci projektov APVV-21-0131, APVV-22-0399, APVV-22-0545, APVV-23-0156, APVV-24-0425; projektu „Progressívne metódy

Obr. 6. Napadnutý, odumierajúci jaseň, foto: Milan Zúbrik

ochrany lesa v meniacich sa ekologických podmienkach (PRO-MOLES)“, projekt financovaný z rozpočtovej kapitoly MPRV SR (prvok 08V0301); vďaka podpore v rámci Operačného programu Integrovaná infraštruktúra pre projekt: Centrum excelentnosti lesnícko-drevozárkeho komplexu LignoSilva, (kód ITMS: 313011S735) spolufinancovaný zo zdrojov Európskeho fondu regionálneho rozvoja a projektu LignoSilva [Grant Agreement #101059552] v rámci akcie Horizon Europe Teaming for Excellence.

Ing. Slavomír Rell, PhD.
Národné lesnícke centrum –
Sekcia pre vedu a výskum
Lesnícka ochrannárska služba